

Hur skattar barn och ungdomar sin livskvalitet?

En uppföljning över tid för barn och ungdomar i åldersgrupp 10 -19 år i Jönköping

Stig Elofsson

Abstrakt

I de undersökningar som Jönköping genomfört vart tredje år sedan 1994 har barnen och ungdomarna fått skatta livskvaliteten på en skala från 1 (mycket dålig) till 10 (mycket bra)¹. I denna rapport studeras dels hur barn och ungdomar skattar sin livskvalitet i genomsnitt, dels hur många som skattar livskvaliteten lågt (fem eller lägre), det senare för att få en bild av hur många som bedöms ha speciellt låg livskvalitet. I denna rapport har vi närmare studerat vilka förändring det har skett från 1994 till 2018.

Bland killar i mellanstadiet har den genomsnittliga livskvaliteten ökat under den studerade perioden, däremot har det skett små förändringar när det gäller andelen som skattar sin livskvalitet lågt. Både i högstadiet och gymnasiet är förändringarna små.

Bland tjejer i mellanstadiet är förändringarna små både när det gäller genomsnittlig livskvalitet och andelen som skattar sin livskvalitet lågt. I högstadiet har den genomsnittliga livskvaliteten minskat och i gymnasiet har både den genomsnittliga livskvaliteten minskat och andelen som skattar sin livskvalitet lågt ökat.

Sammantaget innebär detta att könsskillnaderna ökat till tjejernas nackdel. Ser vi till ålder tycks denna försämring blivit större med ökad ålder.

---

¹ Resultat från 2021/22 ingår inte i detta material eftersom frågan då hade andra svarsalternativ.

Förord

Ung livsstil är ett forsknings- och utvärderingsprojekt som studerar ungas levnadsvanor och livsvillkor inom en rad områden samt preferenser inom fritid och kultur. Projektet är ett samarbete mellan ett femtontal kommuner i Sverige. Forskningsprojektet startade 1984 vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet för att undersöka barns/ungdomars fritidsvanor och preferenser inom fritid. Sedan studien 2004/2005 i Stockholm har perspektivet vidgats och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera barns/ungdomars livsvillkor. I första hand står dock fortfarande deras situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för våra studier. Sedan år 2000 genomförs studier inom Ung livsstil också i grund- och gymnasiesärskolan.

Dessa undersökningar ger ett viktigt underlag för att politiker skall kunna utforma en politik för barn- och ungdomar. Olika rapporter inom ung livsstil finns att ladda ned gratis på www.unglivstil.org Ung livsstil finns även på Facebook! Följ forskningsprojektet för att se de senaste resultaten www.facebook.com/unglivstil

Stockholm 2024

Stig Elofsson Fil. Dr i statistik och docent i socialt arbete
E-post stig.elifsson1939@gmail.com

C författare

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
Förord	3
Innehållsförteckning	4
Inledning.....	1
Material och metod.....	2
Genomförande	2
Undersökningsgrupp	2
Självskattad livskvalitet.....	3
Statistisk metod	3
Förändringar över tid.....	4
Genomsnittlig livskvalitet	4
Låg livskvalitet	6
Sammanfattning	9
Referenser.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Inledning

Jönköping är speciell bland de kommuner som *Ung livsstil* samarbetat med genom att man här genomfört undersökning kring barns och ungdomars levnadsvillkor vart tredje år sedan 1994. I vissa fall finns möjlighet att studera utvecklingen – t. ex. när det gäller deltagande i förening och upplevd livskvalitet – under nästan 30 år. Detta innebär att det är den kommun som kontinuerligt kan följas under längst period². Under tiden har dock undersökningarna vidgats och nya frågor förts in. I dessa fall blir uppföljningsperioden kortare men i många andra fall kan data följas upp sedan 2006 vilket ger en uppföljningsperiod på mer än 15 år.

Redan i de första studierna från 1994 finns frågan kring livskvalitet – hur man tycker livet är som helhet – med i undersökningarna. Den finns även med i den senaste genomförda undersökningen med då har skalan ändrats till endast fem alternativ vilket gör att resultaten inte kan jämföras.

Syftet med den här rapporten att studera vilka förändringar som skett under perioden 1994-2018 när det gäller hur barnen och ungdomarna skattar sin livskvalitet. I analyserna studeras dels de genomsnittliga skattningarna (medelvärden), dels andelen som skattar livskvaliteten lågt (fem eller lägre). Det senare alternativet har använts i en lång rad rapporter för att ge en bild av barn och ungdomar med sämre hälsosituation.

---

² Även i Helsingborg kan en kontinuerlig uppföljning göras från år 2000, eftersom man även där gjort undersökningar vart tredje år efter detta.

Material och metod

Målet med undersökningen *Ung livsstil* har varit att beskriva barns och ungdomars fritids- och levnadsvillkor i Jönköping. Frågan kring hur barn och ungdomar upplever sin livskvalitet finns med redan i den första undersökningen från 1994 och sedan dess funnits med – i samma utformning – till och med undersökningen 2018³.

Eftersom liknande studier genomförts i Jönköping genomförts sedan 1994 är det också möjligt att se hur förtroende för föräldrar förändrats under en lång tidsperiod.

Genomförande

Eleverna har fyllt i enkäterna under lektionstid i skolan. Vid varje undersökningstillfälle har en anställd från kultur- och fritidsförvaltningen i Jönköping eller *Ung livsstil* varit närvarande i klassen när enkäten fylldes i. Den ansvarige har också vid de flesta tillfällena introducerat enkäten för eleverna och samlat in dessa efter att de fyllts i. Har eleverna haft frågor eller svårigheter vid ifyllandet av enkäten har den anställde från kultur- och fritidsförvaltningen (eller motsvarande) och läraren hjälpt till.

I undersökningarna har tydligt markerats att det är frivilligt att besvara enkäten och att svaren är anonyma. För att garantera anonymiteten har enkäterna sedan direkt samlats in – utan att någon studerat svaren i de enskilda enkäterna - och flyttats till kultur- och fritidsförvaltningen. Där har sedan svaren på öppna frågor kodats och efter detta har enkäterna lästs in på data. Vid redovisning av resultat har vi genomgående undvikit att beskriva situationen i mindre grupper för att undvika att mindre grupper skall kunna identifieras.

Undersökningsgrupp

Urvalet i Jönköping liksom i andra kommuner som studerats inom *Ung livsstil* har genomförts genom ett slutmässigt stratifierat urval. Liksom i andra studier som genomförts inom *Ung livsstil* ingår både kommunala skolor och friskolor i urvalet. Detta innebär att resultaten kan ses som representativa för alla elever – utom de som går i sär- eller resursskolor - i hela kommunen. I samtliga fall har undersökningarna i mellanstadiet genomförts i klass 5, i högstadiet i klasserna 7 samt 9 och i gymnasiet i årskurs 2. Sammantaget har 22 478 elever från mellan- och högstadiet samt gymnasiet besvarat enkäterna. Bortfallet består främst av elever som av olika skäl inte varit närvarande vid den lektion då enkäterna besvarades.

---

³ Frågan finns även med i undersökningen från 2021/22 men i detta fall har frågan förändrats.

Tabell 1. Jönköping. Undersökningsgrupp. Antal svarande efter kön, stadium och undersökningsår.

Undersökningsår	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
1994	236	224	352	336	310	268
1997	210	214	370	343	314	285
2000	205	225	354	341	273	296
2003	335	334	579	523	351	328
2006	358	341	634	609	506	453
2009	372	354	551	574	551	503
2012	375	335	542	567	425	453
2015	438	414	608	589	586	536
2018	406	439	602	617	514	620
Summa	2935	2880	4592	4499	3830	3472

Självskattad livskvalitet.

Barnen och ungdomarna ha i enkäterna fått skatta sin livskvalitet genom frågan *Hur tycker du livet är som helhet?* på en tiogradig skala från 1 till 10 (1=mycket dålig, 10=mycket bra). I redovisningen nedan kommer vi dels att studera medelvärde, dels andelen som skattat sin livskvalitet lågt (fem eller lägre)

Statistisk metod

I ett första steg redovisas medelvärden respektive andelar som skattar sin livskvalitet lågt uppdelade efter kön och stadier. Det första kan sägas ge en bild hur barnen och ungdomarna upplever sin livskvalitet som grupp, det andra en bild av hur många som har en sämre livskvalitet. För att få en mer överblickbar bild av utvecklingen över tid har värdena lagts in i diagram där trenden studeras med trestegs glidande medelvärden. Detta innebär att värdet för varje år – från 1997 till 2015 – skattats som medelvärdet av värdet året innan, det aktuella värdet och året efter.

Förändringar över tid

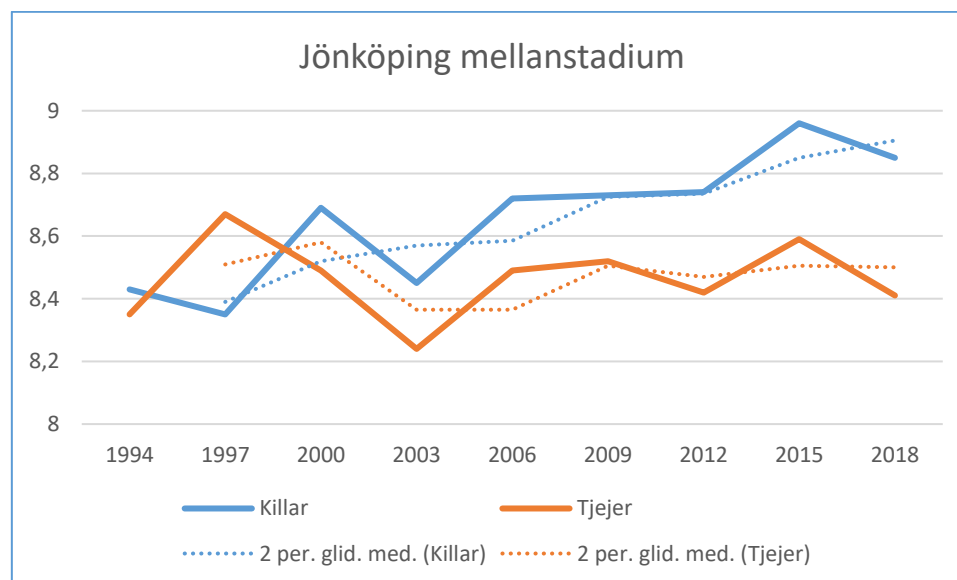
Genomsnittlig livskvalitet

I tabell 2 redovisas hur barn och ungdomar skattar sin livskvalitet i genomsnitt uppdelat efter kön och stadium. Observera att skattningarna varierar från 1 till 10.

Tabell 2. Jönköping. Skattad livskvalitet efter kön, stadium och undersökningsår. Medelvärde.

Stadium År	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
1994	8,43	8,35	8,29	7,89	7,87	7,68
1997	8,35	8,67	8,10	7,73	7,92	7,39
2000	8,69	8,49	8,07	7,49	7,68	7,15
2003	8,45	8,24	8,19	7,45	7,77	7,55
2006	8,72	8,49	8,42	7,82	8,26	7,49
2009	8,73	8,52	8,34	7,77	8,07	7,70
2012	8,74	8,42	8,56	8,16	8,00	7,39
2015	8,96	8,59	8,23	7,29	7,73	7,18
2018	8,85	8,41	8,15	7,33	7,81	6,99

För att få en klarare bild av utvecklingen presenteras värdena i diagram. I diagram 1.a presenteras värdena för mellanstadiet. En bild av trenden över tid har presenterats genom att redovisa trestegs glidande medelvärden som streckade linjer i diagrammet. Detta innebär att värdet för varje år – från 1997 till 2015 – skattats som medelvärdet av värdet året innan, det aktuella värdet och året efter.

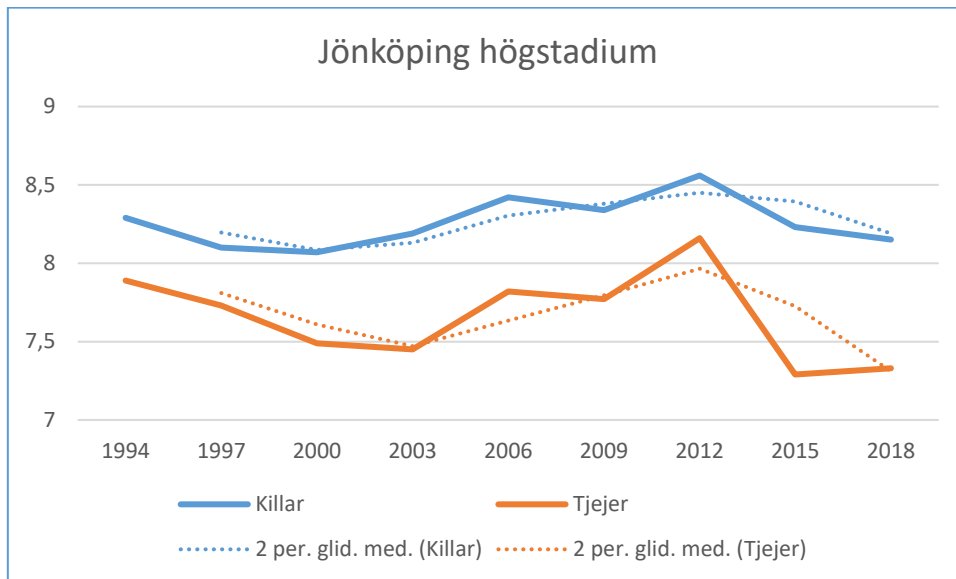

Diagram 1.a Jönköping mellanstadium. Självskattad livskvalitet (medelvärde) efter kön.

Bilden visar på en delvis olikartad utveckling bland killar och tjejer. Bland killar har den genomsnittliga livskvaliteten förbättrats ganska kontinuerligt under hela perioden även om det finns vissa svängningar speciellt i början av perioden. Bland tjejerna tycks det däremot först ha skett en nedgång från början av tidsperioden fram till 2003-2006, därefter en uppgång till 2009. Efter detta är förändringarna ganska små. Dessa olikheter innebär att vi fått en större könsskillnad. I början av perioden är den ganska liten eller till och med obefintlig, i slutet är det klart tydligt att killar skattar sin livskvalitet högre än tjejerna.

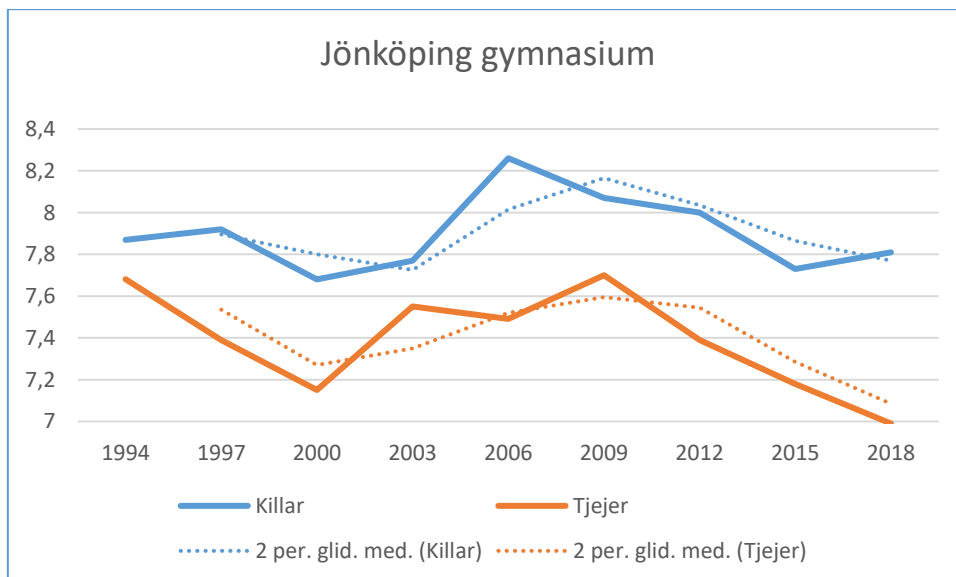
Hur ser då förändringarna ut i högstadiet?

Diagram 1.b Jönköping högstadium. Självsfattad livskvalitet (medelvärde) efter kön.

Här tycks utvecklingen vara likartad för killar och tjejer. Utveckling börjar med en nedgång fram till och med 2003. Efter detta kommer en uppgång som bryts 2012, varefter den genomsnittliga livskvaliteten sjunker ganska markant till 2018. Det är viktigt att observera att killar hela tiden i genomsnitt har skattat sin livskvalitet högre än tjejer.

I diagram 1.c beskrivs utvecklingen i gymnasiet.

Diagram 1.c Jönköping gymnasium. Självsfattad livskvalitet (medelvärde) efter kön.

Bilden påminner mycket om den som framträder i högstadiet. Först minskar den genomsnittliga livskvaliteten fram till 2000/03, efter detta en uppgång till 2009 och sedan en betydande nedgång. Under hela tidperioden skattar killar i genomsnitt sin livskvalité högre än vad tjejerna gör. Det finns tecken på att könsskillnaderna har ökat något över tid.

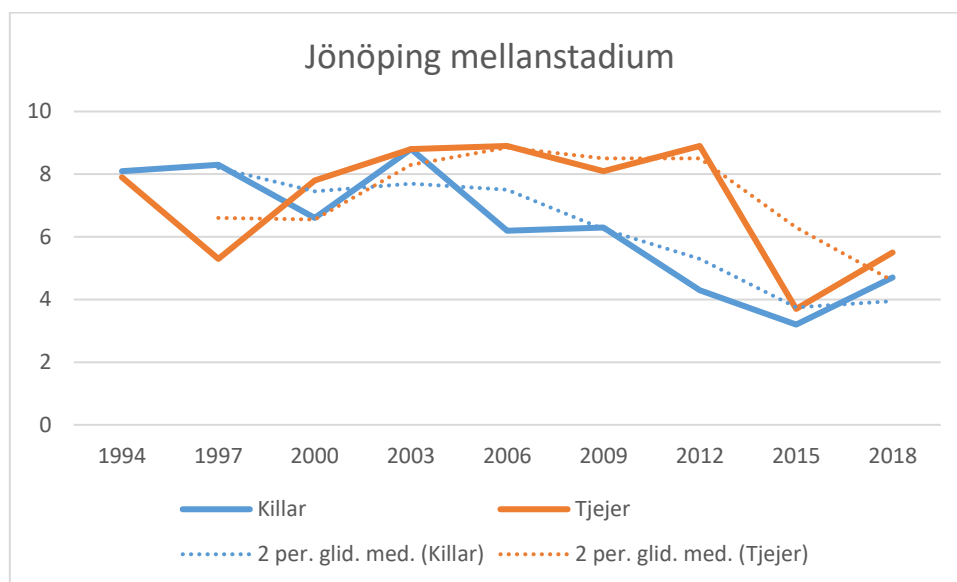
Låg livskvalitet

I de analyser som vi gjort av barns och ungdomars hälsosituation har ingått att studera hur många som skattar sin livskvalitet lågt (fem eller lägre). Skälet till detta har varit att rikta fokus mot den grupp som har en sämre hälsosituation. I tabell 3 studeras andelen med låg livskvalitet uppdelat efter kön och stadium

Tabell 3. Jönköping. Andel (%) som skatta sin livskvalitet lågt efter kön, stadium och undersökningsår.

Stadium År	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
1994	8,1	7,9	7,4	13,5	13,9	14,8
1997	8,3	5,3	9,2	15,5	12,1	16,3
2000	6,6	7,8	10,3	13,5	15,8	23,1
2003	8,8	8,8	8,3	19,2	12,1	16,5
2006	6,2	8,9	7,6	13,6	8,8	14,7
2009	6,3	8,1	6,5	13,1	8,5	14,0
2012	4,3	8,9	5,2	8,3	8,7	15,0
2015	3,2	3,7	7,2	16,7	12,2	18,1
2018	4,7	5,5	8,5	17,6	9,6	18,2

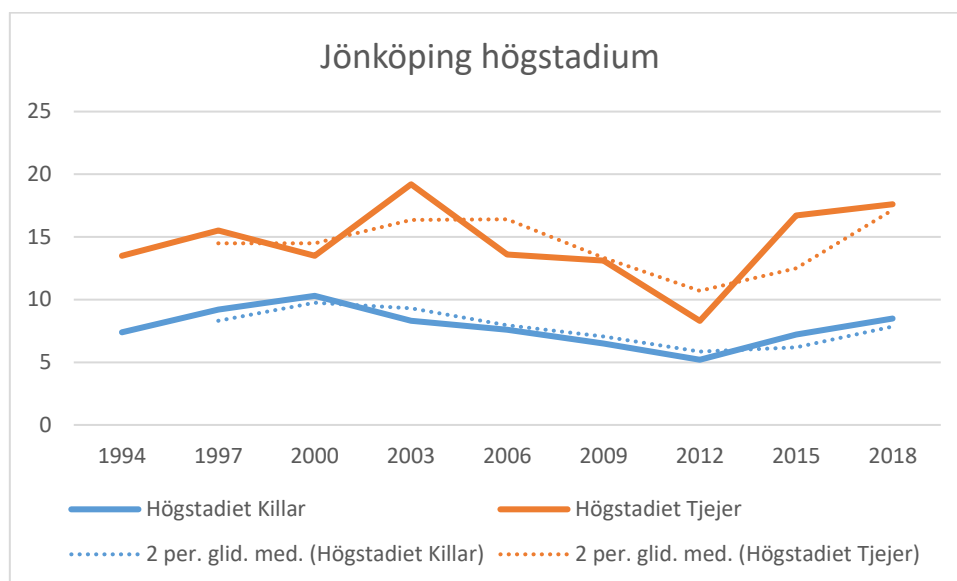
Liksom tidigare har vi för att få en tydligare bild av utvecklingen lagt in värdena i diagram där trenden studeras med glidande trestegs medelvärden. Detta innebär att värdet för varje år – från 1997 till 2015 – skattats som medelvärdet av värdet året innan, det aktuella värdet och året efter. Vi börjar med att se hur det ser ut i mellanstadiet.

Diagram 2.a Jönköping mellanstadium. Andel (%) som skattat sin livskvalitet lågt efter kön.

Utvecklingen tycks till viss del skilja sig mellan killar och tjejer, men ett gemensamt drag är att andelen som skattar sin livskvalitet lågt är lägre i slutet av perioden än i början av denna. Andelen som skattat sin livskvalitet förefaller bland tjejer att ha ökat under perioden 1994 till 2012 för att efter detta sjunka markant, i varje fall fram till 2015. Bland pojkarna tycks den ha varit ganska stabil – dock hög jämfört med senare från 1994 till 2006. Efter detta har den sjunkit i varje fall fram till 2015.

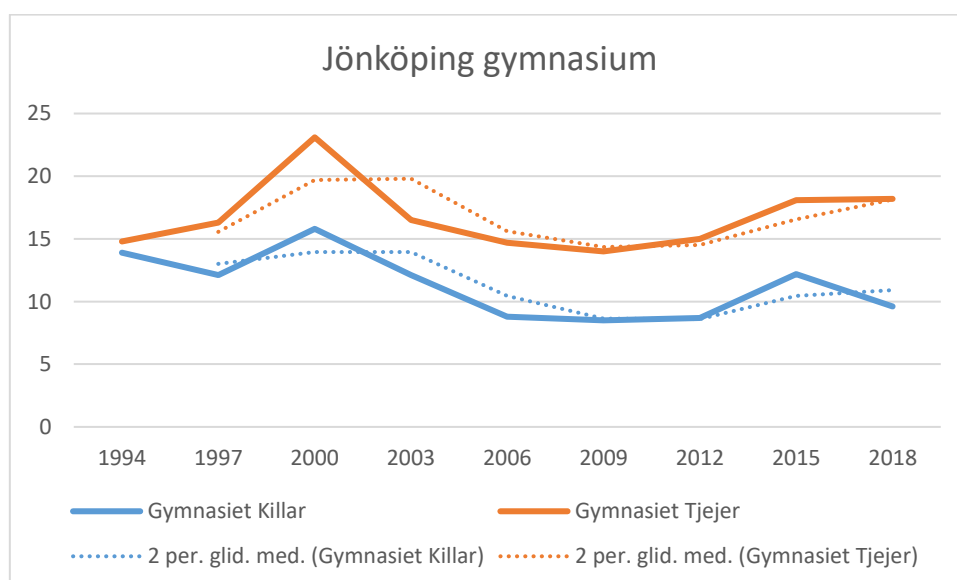
Hur ser det då ut i högstadiet?

Diagram 2.b Jönköping högstadium. Andel (%) som skattat sin livskvalitet lågt efter kön.

Här finner vi inte samma skillnad mellan början och slutet av perioden. Ser vi till de senaste värdena ligger andelen som skattar sin livskvalitet lågt ungefär lika högt i slutet av perioden som under början av perioden. I det stora hela tycks utvecklingen se ut på samma sätt bland tjejer och killar. Det finns indikationer på att denna andel minskat något från 2003 till 2012 – efter att varit relativt stabil innan. Efter detta tycks dock andelen ha ökat, mest framträdande bland tjejerna. Ett observandum är att det genomgående är fler bland tjejerna som skattar sin livskvalitet lågt.

Och, hur är det då i gymnasiet?

Diagram 2.c Jönköping gymnasium. Andel (%) som skattat sin livskvalitet lågt efter kön.

I stor utsträckning påminner resultaten rätt mycket om utvecklingen i högstadiet. De senare värdena ligger ungefär på samma nivå som i början på perioden. Från år 2000 till 2009/12 tycks andelen som skattar sin livskvalitet lågt ha minskat medan den efter detta ökat, speciellt

bland tjejer. Bland killarna ligger denna andel de sista åren dock något lägre än i början av perioden.

Sammanfattning

Det mest framträdande i mellanstadiet är att utvecklingen till en del skiljer sig mellan killar och tjejer. Bland killar tycks den genomsnittliga livskvaliteten ha ökat kontinuerligt under hela perioden 1994 till 2018. Bland tjejer varierar värden till en del mellan åren men jämför vi början och slutet av den studerade perioden är skillnaderna inte så stora. Detta innebär att vi fått en större könsskillnad. I början av perioden är den ganska liten eller till och med obefintlig, i slutet är det klart att killar skattar sin livskvalitet högre än tjejerna.

Det första vi kan notera när vi ser till de båda högre stadierna är att det under hela perioden funnits en klar könsskillnad. I genomsnitt skattar killar sin livskvalitet högre och det är fler bland tjejer som skattar den lågt. Ser vi till den genomsnittliga livskvaliteten bland högstadie-eleverna tycks denna först ha minskat något från 1994 till 2003. Efter detta kommer en viss uppgång fram till 2012 följt av en nedgång främst bland tjejerna. Det som kan noteras är att den genomsnittliga livskvaliteten bland tjejer är lägre i slutet av perioden än i början. Bland killar är däremot skillnaden inte särskilt stor. Detta innebär att könsskillnaderna blivit större de senaste åren. Mönstret är likartat – fast i motsatt riktning när det gäller andelen som skattar sin livskvalitet lågt. Även i detta fall är könsskillnaderna större de senaste åren.

Utvecklingen i gymnasiet påminner ganska mycket om den som framträder i högstadiet. Den genomsnittliga livskvaliteten har sjunkit både bland killar och tjejer sedan 2006/09, dock betydligt mer bland tjejer. Detta innebär att könsskillnaderna ökat under senare tid. Däremot tycks andelen som skattar sin livskvalitet lågt inte förändrats speciellt mycket under denna period. Jämför vi början och slutet av perioden är skillnaden inte speciellt stor bland killar. Bland tjejer gäller dock att dessa i genomsnitt skattar sin livskvalitet lägre och att det är fler som skattar den lågt i slutet av perioden.

Det klart framträdande är att könsskillnaderna i alla de tre stadierna har ökat till tjejernas nackdel. Det finns också indikationer att skillnaderna blivit allt större med ökad ålder.